

Uz sākumlapu>Meklēt juristu>Juridisko profesiju veidi

Juridisko profesiju veidi

Eiropas Savienības (ES) dalībvalstu atšķirīgajās juridiskajās un tiesu sistēmās darbojas dažādu juridisko profesiju pārstāvji — advokāti, notāri, tiesneši, prokurori un tiesu izpildītāji. Juridisko profesiju nosaukumi visās dalībvalstīs nav vienādi, un šo profesiju pārstāvju loma un statuss dažādās dalībvalstīs var ievērojami atšķirties.

Šajā sadaļā sniegta vispārīga informācija par juridiskajām profesijām un to lomu un funkcijām.

Lai iegūtu papildu informāciju par konkrētu valsti, izvēlieties attiecīgās valsts karogu.

Ja jums nepieciešama juridiska konsultācija vai jāatrod praktizējošs jurists kādā no Eiropas Savienības dalībvalstīm, jums var noderēt sadaļā [Meklēt juristu](#) pieejamā informācija.

Ievads

Eiropas Savienības tiesību akti nereglamentē praktizējošu juristu darbības nosacījumus — vienīgais izņēmums ir advokāti. Uz juridiskajām profesijām parasti attiecas dalībvalstu tiesiskais regulējums. Lai gan dažādu dalībvalstu tiesiskajā regulējumā, protams, var atrast zināmas līdzības, noteikumi dalībvalstīs tomēr diezgan ievērojami atšķiras, jo to pirmsākumi nereti ir meklējami senās tradīcijās.

Eiropas Padomes Ministru komiteja ir izdevusi virkni ieteikumu, kas attiecas uz juridiskajām profesijām. Viens no šiem ieteikumiem attiecas uz darbošanos advokāta profesijā. Cits ieteikums ir veltīts tiesnešu neatkarībai. Eiropas Padomes ieteikumi un cita informācija par šo tēmu ir pieejama Eiropas Padomes [tīmekļa vietnē](#).

Turklāt saskaņā ar [Eiropas Cilvēktiesību konvencijas](#) noteikumiem ikvienam, ko apsūdz noziedzīgā nodarījumā, ir tiesības aizstāvēt sevi pašam vai saņemt paša izvēlēta aizstāvja juridisku palīdzību, vai, ja apsūdzētajam trūkst līdzekļu, lai algotu aizstāvi, saņemt bezmaksas juridisku palīdzību, ja tas nepieciešams tiesvedības interesēs. Šīs konvencijas pants attiecas galvenokārt uz krimināllietām, taču [Eiropas Cilvēktiesību tiesa](#) (*European Court on Human Rights — ECHR*) ir paplašinājusi tā darbības jomu, attiecinot to arī uz civilīetām.

Tiesneši

Tiesnesis jeb arbitrs ir viena no galvenajām tiesu amatpersonām, kas viena pati vai tiesnešu kolēģijas sastāvā vada tiesas sēdes. Tiesnešu pilnvaras, funkcijas, iecelšanas kārtība, disciplīnas noteikumi un izglītība dažādās jurisdikcijās ievērojami atšķiras. Tiesneša lomu tiesā, kur tiesneša uzdevums ir atklāt tiesas procesā objektīvi izskatīt lietu, var salīdzināt ar sporta arbitra lomu. Tiesnesis uzklausa visus lieciniekus un iepazīstas ar citiem lietas dalībnieku iesniegtajiem pierādījumiem, novērtē pušu liecību ticamību un pieņem spriedumu, pēc saviem ieskatiem interpretējot tiesību aktus un pamatojoties uz savu personīgo vērtējumu.

Plašāka informācija par tiesneša profesiju ir pieejama šādās tīmekļa vietnēs:

[Eiropas Administratīvo tiesnešu asociācija](#) (*Association of European Administrative Judges – AEAJ*),

Eiropas Tiesnešu un prokuroru asociācija (*European Judges and Prosecutors Association – EJPA*),

[Starptautiskā Tiesnešu asociācija](#) (īpaši Eiropas nodaļa) (*International Association of Judges*),

[Eiropas tiesneši par demokrātiju un pamatbrīvībām](#) (*European Judges for Democracy and Liberty – MEDEL*)

Prokurori

Kriminālprocesā ļoti svarīga loma ir prokuroriem un prokuratūrai. Dalībvalstu sistēmas ir ļoti dažādas arī attiecībā uz prokuroru lomu, uzdevumiem un pilnvarām.

Tiesu darbinieki

Tiesu darbinieku loma un nosaukumi var būt ļoti atšķirīgi, piemēram, "greffier" Francijā, "Rechtspfleger" Vācijā.

Turklāt dažādās tiesību sistēmās ļoti atšķiras arī tiesu darbinieku funkcijas: viņi sniedz palīdzību tiesnešu vai prokuroru darbā, veic tiesu pārvaldību un pilda noteiktus procesuālus uzdevumus. Atkarībā no valsts, kurā tiesu darbinieki darbojas, viņiem var izvirzīt prasību kvalificēties tiesīzbzinātnēs, viņi var sniegt juridiskas konsultācijas un/vai turpināt celt savu kvalifikāciju.

Tiesu darbiniekiem ir svarīga loma tiesās, pateicoties viņu uzdevumiem saskarsmē gan ar cietušajiem, gan ar atbildētājiem, un viņu darbs ir ieguldījums tiesu sistēmas kopējā efektivitātē.

Šīs profesijas pārstāvjus Eiropas līmenī pārstāv [Eiropas Tiesu amatpersonu savienība](#) (*European Union of Rechtspfleger – E.U.R.*), kas ir nevalstiska organizācija, kura apvieno profesionālās asociācijas no vairākām valstīm. E.U.R. mērķi ietver līdzdalību tiesību aktu izstrādē, pilnveidošanā un saskaņošanā Eiropas un starptautiskā līmenī; sadarbību ar Eiropas iestādēm; tās dalībnieku profesionālo interešu pārstāvēšanu un profesijas sekmēšanu, lai panāktu labāk funkcionējošu tiesu sistēmu.

Tiesu izpildītāji (tiesu varas amatpersonas)

Tiesu izpildītāju profesiju reglamentē dalībvalstu tiesību akti, kas dažādās dalībvalstīs atšķiras.

Šīs profesijas pārstāvjus Eiropas līmenī pārstāv [Starptautiskā Tiesu izpildītāju apvienība](#) (*International Union of Judicial Officers — UIHJ*). UIHJ pārstāv apvienības dalībniekus starptautiskās organizācijās un nodrošina sadarbību ar dalībvalstu profesionālajām organizācijām. Apvienības mērķis ir pilnveidot dalībvalstu procesuālās tiesības un starptautiskos līgumus, un tā velta pūles, lai atbalstītu idejas, projektus un ierosmes, kas palīdz sasniegt mērķus un nostiprināt tiesu varas amatpersonu neatkarību.

Tiesu varas amatpersonas pārstāv arī [Eiropas Tiesu izpildītāju palāta](#) (*The European Chamber of Judicial Officers –* jeb saīsinājumā no franču valodas *CEHJ*). CEHJ ir bezpeļņas apvienība, kam piemēro Beļģijas tiesisko regulējumu, un tās mērķis ir veicināt tiesu varas amatpersonu plašāku iesaisti juridisko profesiju pārstāvju saskaņotā darbībā Eiropas kontekstā noritējošu diskusiju ietvaros.

Advokāti

Neatkarīgi no tā, vai advokāts darbojas individuāli, pārstāv advokātu biedrību vai valsti, tas vienmēr ir klienta uzticams padomdevējs un pārstāvis, savas jomas speciālists, kura profesionalitāti respektē trešās puses un kura līdzdalība tiesas procesā lielā mērā nodrošina lietas taisnīgu izskatīšanu. Iemiesojot visas šīs īpašības, advokāts, kas uzticami darbojas savu klientu interesēs un aizstāv klientu tiesības, vienlaikus pilda advokāta funkcijas sabiedrībā — palīdz novērst un aizkavēt konfliktus, nodrošina strīdu izšķiršanu saskaņā ar atzītiem civiltiesību, publisko tiesību vai krimināltiesību principiem, pienācīgi ņemot vērā pušu tiesības un intereses, veicina tiesību normu izstrādi un aizstāv brīvību, tiesiskumu un likumību.

Advokātu darbību dalībvalstīs reglamentē profesionālās organizācijas vai iestādes (advokātu un juristu apvienības), kas pieņem advokātu profesionālās ētikas un disciplīnas noteikumus.

Eiropas Savienības tiesību akti nereglamentē praktizējošu juristu darbības nosacījumus. Izņēmums ir 1998. gadā pieņemtā [direktīva](#), kurā ir izklāstīti nosacījumi, kas jāievēro, lai advokāti, kuri ir ieguvuši kvalifikāciju vienā dalībvalstī, varētu pastāvīgi praktizēt advokāta profesijā citās dalībvalstīs. ES līmenī advokātus pārstāv 1960. gadā dibināta starptautiska bezpeļņas asociācija [Eiropas Advokātu un juristu apvienību padome](#) (*Council of Bars and Law Societies of Europe — CCBE*). Tā palīdz koordinēt advokātu un juristu apvienību darbību visos jautājumos, kas interesē advokātus un attiecas uz darbošanos advokāta profesijā.

Notāri

Notāri ir praktizējoši juristi, kas ir specializējušies un pilnvaroti risināt noteiktus juridiskus jautājumus. Atbilstoši uzticētajiem pienākumiem un kompetences jomai notāriem ir svarīga loma to 22 dalībvalstu likumdevējas varas īstenošanā, kuru tiesiskās kārtības pamatā ir romāņu-ģermāņu tiesību sistēma. Īrija ir vienīgā valsts Eiropas Savienībā, kura piemēro vispārējās tiesības (*Common Law*), un šajā valstī notāri sniedz plašu juridisko pakalpojumu loku un savas funkcijas un pilnvaras īsteno galvenokārt attiecībā uz tiesību aktiem un juridiskiem instrumentiem, ko piemēro ārvalstu tiesību sistēmās. Notāriem ir nozīmīga loma starptautiskajā tirdzniecībā un komercdarbībā savas valsts jurisdikcijā.

Notāru pienākumi ir šādi:

sagatavot privātus līgumus un konsultēt puses, vienlaikus ievērojot godīgu attieksmi pret katru no pusēm. Gatavojot oficiālus dokumentus, notārs atbild par šo dokumentu un sniegto padomu likumību. Notāra pienākums ir informēt puses par līgumpamatotu saistību nozīmi un sekām;

izpildīt sagatavotos autentiskos dokumentus. Izpildītos autentiskos dokumentus var tieši reģistrēt oficiālajā reģistrā vai bez iepriekšējas tiesneša iesaistīšanās izpildīt piespiedu kārtā, ja kāda no pusēm nepilda saistības;

uzņemties šķīrējtiesneša lomu, lai palīdzētu pusēm panākt abpusēji pieņemamu vienošanos, ievērojot neitralitāti un stingrā saskaņā ar likumu.

Notāri ir publiskas amatpersonas, kas kā brīvas profesijas pārstāvji pilda tiem uzticētās funkcijas — valstis piešķir notāriem dažas publiskas pilnvaras, kas ļauj tiem sniegt publiskus pakalpojumus.

Notāriem jāglabā profesionālais noslēpums. Notāru iecelšanas nosacījumi ir līdzīgi tiesnešu iecelšanas nosacījumiem, arī uz notāriem attiecas noteikumi par neatkarību, pastāvīgu amata vietu un objektivitāti, notāru lēmumi ir neapstrīdami un izpildāmi un notāru darbību uzrauga Tieslietu ministrija.

Tajās 22 Eiropas Savienības dalībvalstīs, kuru tiesību sistēmu pamatā ir romāņu-ģermāņu tiesību sistēma, ir apmēram 35 000 notāru.

To valstu notārus, kuras pieder romāņu-ģermāņu tiesību sistēmai, attiecībās ar Eiropas iestādēm pārstāv 1993. gadā izveidotā

[Eiropas Savienības Notariātu padome](#) (*Council of the Notariats of the European Union — CNUE*). CNUE pārstāv notariātus visās ES dalībvalstīs, kurās pastāv romāņu-ģermāņu tiesību sistēmas notārs: Austrija, Beļģija, Bulgārija, Horvātija, Čehija, Igaunija, Francija, Vācija, Grieķija, Ungārija, Itālija, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovākija, Slovēnija un Spānija. Īrijai ir sava valsts pārstāvības organizācija, taču starptautiskā līmenī to pārstāv „Apvienotās Karalistes un Īrijas Notāru forums”.

Lapa atjaunināta: 11/09/2023

Šo lapu uztur Eiropas Komisija. Informācija šajā tīmekļa vietnē nav uzskatāma par Eiropas Komisijas oficiālo nostāju. Komisija neuzņemas nekādu atbildību vai saistības attiecībā uz informāciju vai datiem, kas ietverti vai izmantoti šajā dokumentā. Autortiesību noteikumus Eiropas tīmekļa vietnēs lūdzu skatīt juridiskajā paziņojumā.